

Zápis z obhajoby disertační práce

Student Mgr. Jiří Jelínek

Datum narození

Identifikační číslo studenta: 98842910

Studijní program: Filologie

Studijní obor: Obecná a srovnávací literatura (komparatistika)

Název disertační práce: Konstruované jazyky v literatuře

Jazyk práce: čeština

Jazyk obhajoby: čeština

Školitel: Mgr. Josef Hrdlička, Ph.D.

Oponenti: Mgr. Tereza Tereza Dědinová, Ph.D.; PhDr. Pavel Šidák, Ph.D.

Datum obhajoby: 22. 11. 2018

Místo obhajoby: Praha, hl. buvova FF UK, místnost č. 415

Termín řádný

Předseda komise: prof. PhDr. Petr Bílek, CSc.

Členové komise:

Doc. Mgr. Josef Fulka, Ph.D.

Prof. PhDr. Zdeněk Hrbata, CSc.

prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D. (omluven)

Mgr. Richard Müller, Ph.D.

Mgr. Martin Pokorný, Ph.D.

prof. Dr. phil. Josef Vojvodík, M.A.

Přítomní:

Doc. Mgr. Josef Fulka, Ph.D.

Prof. PhDr. Zdeněk Hrbata, CSc.

Mgr. Richard Müller, Ph.D.

Mgr. Martin Pokorný, Ph.D.

prof. Dr. phil. Josef Vojvodík, M.A.

Předseda komise prof. Petr Bílek zahájil obhajobu, představil sebe a přítomné členy komise a přítomné oponenty. Přítomným pak představil studenta.

Školitel (dr. Hrdlička) seznámil přítomné stručně se svým hodnocením studentova studia a jeho disertační práce, které uvedl ve svém písemném vyjádření.

Mgr. Jelínek seznámil přítomné s tezemi své dizertační práce. Sdělil zejména: V marginálnějších oblastech zasahuje práce mimo vymezené téma (literaturu). Dva základní cíle práce: předložit úvahy o možnostech použití konstr. jazyků v literárním díle (recepce a interpretace fenoménů tohoto světa), pokus o jistý druh systematizace. Struktura práce, pět hlavních kapitol: konstr. j. jako nejvyšší, nejkomplicovanější podoba kreativity, motivace k. j. (glosolálie), šifry, kódy (přeznačení známých jazyků v rovině výrazů – může sloužit jako kreativní východisko); jazyky zvířat, charakteristiky, které značnou část z nich spojují, napětí mezi individualitou zvířete a jeho druhem, univerzalita zvířecího jazyka (bez ohledu na druh), vzájemná srozumitelnost – často se takto objevuje ve fikčních světech, mezijazyky (propojuje jazyky lidské a zvířecí), přírodovědecké narativní texty (interpretace zvuků zvířat); božské a posvátné jazyky (různá pojetí posvátného – setkání s něčím, co člověka přesahuje, setkání s něčím zcela jiným, odlišným), jazyky božstev, jazyky předků, propojení s fikčním fyzickým světem, rozdělení mezi jazykovým a nejazykovým se stírá, skrytost, nedořečenost, vnímání konstruovaných jazyků jako jevů aktuálního světa, které jsou pouze využívány při tvorbě (např. jazyk andělů), jazyk jako cosi zjeveného, vymezení a charakterizace ďábelských a démonických jazyků (blízké k posvátným) proměnlivost, chaotičnost je jediný výrazný rozdíl; utopické a antiutopické, dystopické jazyky (koncept plánované společnosti, umělé společnosti. (Gulliverovy cesty), opět vazba na mimoliterární realitu, experiment zkoumající možnosti, lit. dílo pouze jako prostředek, jazykový determinismus (Sapir, Whorf) jako inspirační zdroj, motivace pro vědeckofantastické texty; konstruované jazyky v poezii, možnosti jejich čtení.

Oponent (dr. Šidák) seznámil přítomné s hlavními body svého posudku a se závěrem, že doporučuje předloženou disertační práci k obhajobě. Položil studentovi tyto otázky: Neostrost a šíře tématu (odbočky v textu), práce je však mezidisciplinární, relevance kapitol; konstruovanost (kde se překlápí standardní jazyk do konstruovaného), Mechanický pomeranč. Výhrady k členění konstr. jaz. Uvažoval jste o jiném typu systemizace?

Oponentka (dr. Dědinová, v zastoupení prof. Bílkem) seznámila přítomné s hlavními body svého posudku a se závěrem, že doporučuje předloženou disertační práci k obhajobě. Položila studentovi tyto otázky: Průkopnická, ambiciózní zájem a rozsah, počet zkoumaných textů, nevyváženost. Povšechnost, deskriptivnost, vhodné by byly syntézy v závěru kapitol. Je detailnost výsledkem dostupnosti zdrojů, autorovy záliby, nebo toho, že byly již publikovány jiné texty k tématu? Různíci se kritéria při členění – jednodušší struktura, nebo jasnější vysvětlení stávající struktury. Vymezení pojmu jazyk, tvorba vždy přetvářením zažitého. Relevantní literatura zaměřená na konstr. jazyky, zasazení do kontextu (konstr. jazyky obecně vs. konstr. jazyky v literatuře), zvířecí jazyky (zahrnutí mimozemských jazyků, jejichž uživatelé jsou vzhledově podobní zvířatům). Nejasná struktura, ne vždy relevantní texty sekundární literatury.

Mgr. Jelínek reagoval na názory vyjádřené v posudcích: Jak přistoupit k tématu, aby bylo koherentní pro čtenáře. Vlastní čtenářská zkušenost ovlivnila výběr tématu (otázka zúžení), či naopak co nejrůznorodější přehled (včetně stvořitelského jazyka, jazyka pohledů etc.), to vedlo k rozbíhavosti. Ovšem pomohlo k pevnější vazbě, sledování jistých myšlenkových vzorců. Snaha dosáhnout koherentnosti prostřednictvím heterogenity.

K nevyváženosti: úvahy směřovány mimo jazyk, narativní aspirace. Omezení v podobě nedostatku času v rámci studia vzhledem k velmi širokému tématu, menší pozornost věnována textům, které již byly jinde rozebrány.

Zkoumání konstruovaných jazyků, kreativní autorská osobnost, ale i velký důraz na čtenářskou recepci. Dílo a jeho struktura někdy zůstává stranou, pozornost zaměřena jinam.

Kategorizace možná podle úlohy v textu (koherence fikčního světa, ilustrace teze mimoliterární, jazyky umožňující intertextovou vazbu, jazyky humorné – velké množství jazyků by spadalo do více kolonek). Realistický, mimetický aspekt (Tolkien vs. Holan) aspirace je u všech typů v různé míře.

Alternativní možnosti členění: zažité dělení podle míry a priority, podle komplexity zpracování, naopak originálnější přístupy: podle významu pro dílo, podle modelového čtenáře

Dílčí syntézy by byly opravdu vhodné, nezařazeny, protože původně obavy ze zdvojování, přispěly by ovšem k přehlednosti a dialogičnosti práce.

K nevhodnosti řazení mimozemských jazyků – výchozím bodem lidský postoj ke světu kolem (lidé se k mimozemšťanům se zvířecí podobou jako ke zvířatům chovají), úvahy o hromadném myšlení (termiřané) – srov. úvaha o zvířatech téhož druhu jako celku, zvířata mohou mít intelekt převyšující lidský (přiblížení k mimozemšťanům), zvířata nepřestávají být zvířaty ani v rámci odlišného diskurzu

Oponenti (a školitel) se vyjádřili k vystoupení doktoranda: ocenění výběru tématu. Definice jazyka: Proč se neobjevuje např. Tarzan jako kongeniální překladatel jazyka opic? Reakce: Tarzan je přítomen, byť stručně. Téma je jako králičí díra.

Následovala diskuze, do níž se zapojili i všichni členové komise. Byly diskutovány následující okruhy: Jazyk jako primárně lidský jazyk v lingvistickém pojednání. Problém vázanosti na člověka. Ovšem všude definováno pouze vlastnostmi jazyka (systém vztahů, de Saussure, Chomsky) Jazyk vs. systém komunikace, nutné držet hranici (němý film). Nekonečnost potenciálu, podmínkou verbálnost (vychyluje se jazyk pohledů). Jazyk jako nedokonalý destruktivní systém (nedokonalost přenosu). Neojazyky (vytvářené proti vzoru), pasáž o esperantu, keltské jazyky jako izolanty (neobretónština). Encyklopedický ideál práce, neprobádaná území výzkumu. Citoslovce, expletiva jako velká možnost. Kritické zhodnocení výběru materiálu nutné. Co je tato kategorie „konstruovaný jazyk“? Srovnávat reálného člověka a fikčního mluvčího? (Řešeno v první teoretické kapitole). Zvířata používají kód (být třeba složitý), což není totéž co jazyk. Jak byl jazyk do díla zařazen (motivace), třeba i formou zmínky? Funkce v literárním provozu.

Předseda komise ukončil samotnou obhajobu a komise zahájila neveřejné zasedání o klasifikaci obhajoby disertační práce.

Předseda komise seznámil Mgr. Jelínka a přítomné s výsledkem obhajoby: všech šest členů komise vyjádřilo souhlas s udělením titulu Ph.D.

Obhajoba disertační práce byla klasifikována: prospěl.

Zapisovatel: Viktorie Schödelbauerová

Za správnost:

prof. PhDr. Petr Bílek, CSc.

prof. Dr. phil. Josef Vojvodík, M.A.

